

Ігор КАСІЯНИК, Борис МАТВІЙЧУК, Любов КАСІЯНИК,
Тетяна МАТВІЙЧУК, Ольга ШИНКАРЧУК

МЕТОДОЛОГІЧНА СХЕМА ГЕОПОЛІТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПРИ ФОРМУВАННІ ПОНЯТТЄВО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ «ГЕОПОЛІТИЧНА КАРТА СВІТУ»

Публікація розкриває практичні результати застосування авторської схеми геополітичного аналізу компонентів геополітичної карти світу при вивченні відповідних тем або тематичних розділів у закладах освіти. Доводиться ефективність застосування зазначеної схеми при формуванні поняттєво-термінологічної системи як складової діяльнісного підходу при в освітньому процесі. Зазначені недоліки та перспективи подальших досліджень.

Ключові слова: геополітична карта світу, геополітичний вплив.

Постановка науково-практичної проблеми актуальність та новизна дослідження. Розуміння провідних трендів сучасних міжнародних відносин, тенденцій розвитку глобалізації та регіональних процесів, а також місця України в їх системі потребує ознайомлення з геополітичними явищами, зокрема підходами до їх трактування. Потреба в об'єктивній оцінці суспільно-географічних подій та встановлення їх причинно-наслідкових зв'язків здобувачами освіти в умовах повномасштабної війни визначає за пріоритет вивчення механізмів і форм прояву геополітичних процесів. Реалізація діяльнісного підходу як провідної освітньої моделі [9] вимагає пошуку ефективних технологій для формування компетентностей у сфері розуміння геополітичних явищ та процесів, а також навичок аналізу факторів їх прояву і оцінки фактичних або перспективних результатів [3].

Для ефективної організації освітнього процесу необхідно зосередитись на розгляді головних змістових компонентів умовно вивівши їх в розряди понять, уявлень та фактів, що дозволяє визначити дієві методи і прийоми їх формування. Технологія «візуальної структуризації» є найбільш ефективним освітнім форматом для цього.

Мета, завдання та методи дослідження. Метою дослідження є оцінка ефективності візуальної структуризації засобами інфографіки поняттєво-термінологічної системи «Геополітична карта світу» як методу формування освітніх компетентностей при застосуванні освітнього діяльнісного підходу.

Гіпотеза: візуальна структуризація основних понять та уявлень, що характеризують геополітичну карту світу, із застосуванням засобів діяльнісного підходу дозволяє підвищити якість сприйняття та усвідомлення факторів прояву геополітичних явищ і процесів, поєднати їх у цілісну збалансовану структурно-логічну систему.

Аналіз останніх публікацій за темою дослідження. Проблеми викладання геополітики в сучасній українській школі з позицій формування культурних компетентностей, де геополітичні процеси є вираженням зіткнення культурних відмінностей чи фактором культурної самоідентифікації регіону, виявлених у тому числі в негативному контексті, розкриті в публікації Мельник І. Г., Харченко Л. А. (2022). Підходи до формування поняття «геополітика» із застосуванням інфографіки обґрунтовують О.С. Данильченко, Н.М. Ткаченко демонструючи необхідні умови та засоби для реалізації пізнавального процесу (2016). Ефективність застосування інноваційних методів та освітніх геоінформаційних технологій на тему «Політична географія та геополітика світу», з використанням сервісів Google Maps, World Countries Quiz та Spasesopper, демонструють Кривошей В. і Ковальчук М. (2023).

М.Вегеш (2009) зі співавторами М. Палінчак, В. Петрінко (2020) демонструють результати розгорнутого аналізу підходів до трактування поняття «геополітика», її місце і складові, як науки, та прикладного напрямку досліджень, відображаючи основні глобальні геополітичні моделі як форму сприйняття геополітичної карти світу та пояснюють їх еволюцію.

Сприйняття геополітичної реальності у формі когнітивної (ментальної) карти світу здобувачами освіти детально аналізує Дроздов О. (2012) демонструючи основні візуальні формати розуміння геополітичних відносин. Виокремлюючи карту, як інструмент демонстрації геополітичної ситуації, він розкриває її можливості до пояснення факторів та еволюції регіональних геополітичних відносин, а моделі сприйняття (ментальні геополітичні карти) як індикатор оцінки сформованості геополітичних уявлень.

Концептуальні чинники та механізми формування і динаміки геополітичної карти

світу проаналізував Єрґін Д. (2022.), обґрунтувавши регіональний аспект ресурсного та енергетичного факторів, які ситуативно можуть бути засобами глобального тиску для забезпечення геополітичних інтересів.

Виклад результатів дослідження. Передумовою дослідження виступила ідея удосконалення методики розкриття змістових аспектів та структури категорії «геополітична карта світу» висловлена вчителями-практиками під час семінару «Сучасні проблеми шкільної географічної освіти. Перспективні напрями шкільних географічних досліджень» від 13.09.2023. Він проводився на базі кафедри географії та методики її викладання КПНУ ім. І. Огієнка спільно з Управлінням освіти і науки Кам'янець-Подільської міської ради. Одним із результатів семінару стала постановка завдання розробки ефективного наочного засобу для формування поняттєво-термінологічної системи «Геополітична карта світу» [4].

Для його виконання було створено робочу групу із науково-педагогічних працівників кафедри географії та вчителів-практиків м. Кам'янець-Подільський (авторський колектив публікації). У результаті роботи було розроблено авторську схему геополітичного аналізу при формуванні поняттєво-термінологічної системи «Геополітична карта світу».

Авторський підхід до проблеми візуалізації поняттєво-термінологічної системи «геополітична карта світу» базується на розкритті взаємозв'язків між основними її компонентами (геополітичними об'єктами та суб'єктами) серед яких визначальним є геополітичний вплив, а регіональна геополітична ситуація чи глобальна геополітична модель їх сукупним результатом [6]. Такий підхід дозволяє акцентувати увагу на головних компонентах та просторових явищах геополітичної карти світу, що візуально відображається в структурі геополітичної моделі і формуються в освітній діяльності як поняття [8]. При цьому типи, форми, механізми і процеси, що виникають в результаті реалізації геополітичного впливу між компонентами, розглядаються як фактори розвитку геополітичної ситуації і формуються на рівні уявлень. Фактами є конкретні події, що виникають в результаті прояву геополітичного впливу і призводять до просторового прояву геополітичних явищ.

Базові компоненти геополітичної карти – це політичні суб'єкти та об'єкти. Вони можуть бути складовими політичної карти (країни, держави, території, акваторії, політичні союзи), економічної (ТНК, економічні союзи), етнічної (нації та народи), культурної (цивілізаційно-

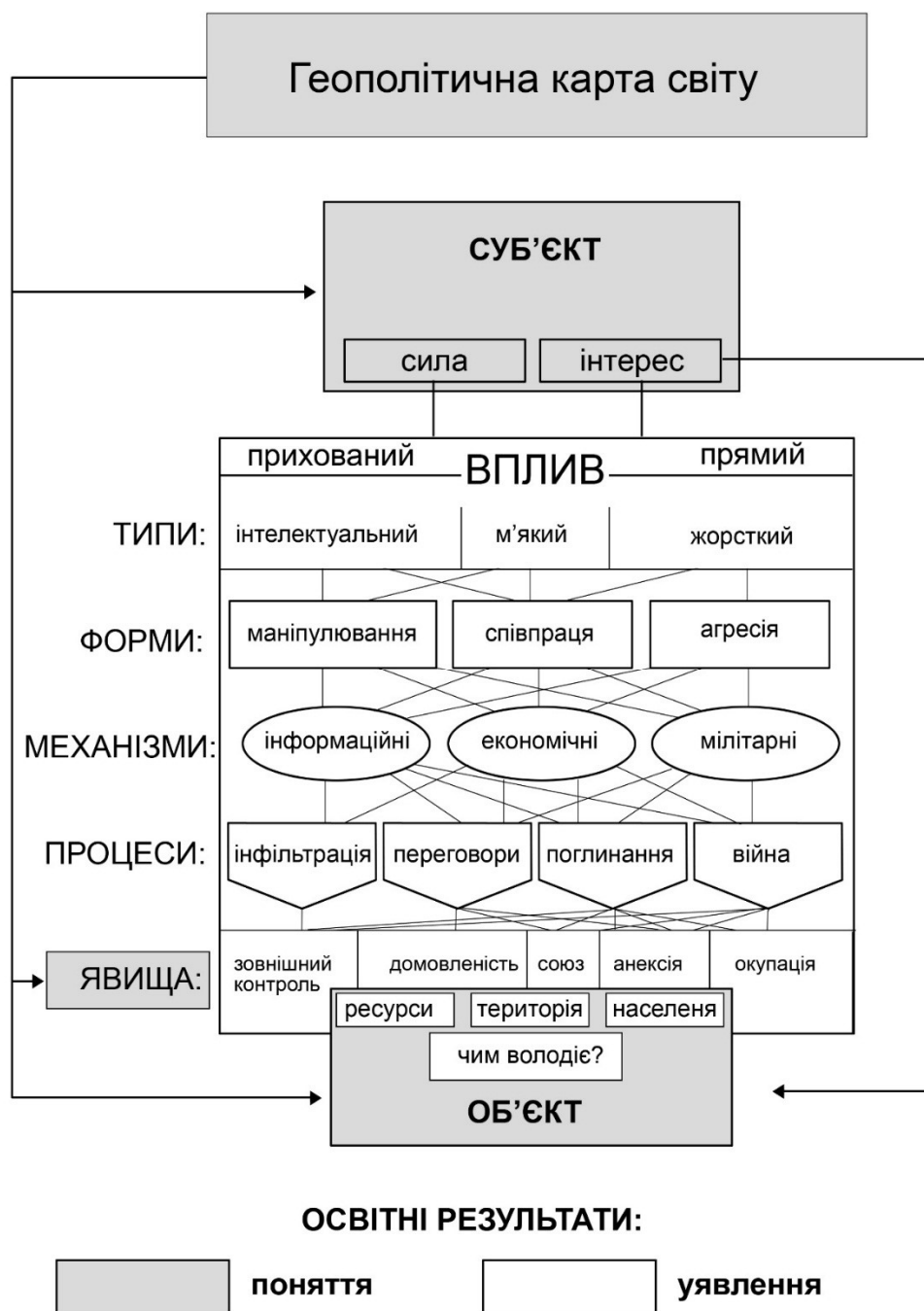
релігійні спільноти) тощо. Статус суб'єкта чи об'єкта визначається проявом геополітичного впливу: ініціатор є суб'єктом, а ціль впливу є об'єктом. Суб'єктом є утворення з чіткими державними кордонами (напр. держава, союз), тоді як об'єктом може бути будь-який регіон незалежно від розмірів та політичного статусу. Для зручності пояснення в освітньому процесі, як фактичні приклади використовують країни або держави, складовими яких є регіон впливу.

Для ініціювання геополітичного впливу суб'єкт має володіти інтересом (бажанням впливати) та силою (можливостями і засобами впливати) [2]. Їх встановлення важливе для розмежування об'єкта та суб'єкта, коли вплив є прихованим або замаскованим для уникнення політичної відповідальності. Предметом впливу можуть виступати: власне геопостір (контроль над територією, акваторією чи навіть повітряним простором), ресурси що там розміщені або населення – це основні складові об'єкта з позицій геополітичного аналізу.

Аналіз геополітичного впливу включає оперування певними уявленнями, що ієрархічно структуровані на схемі (Мал.1.). Типи впливу демонструють принципово відмінні технології реалізації геополітичного інтересу. Застосування жорсткої сили найбільш виявлене, бо передбачає ультимативне, або насильницьке встановлення контролю; М'яка сила – це встановлення контролю шляхом залежності об'єкта від зовнішньої підтримки, втрата якої може призвести до суттєвих збитків або можливості функціонування політичних, економічних чи соціальних інституцій. Інтелектуальна сила – це законне (але приховане) встановлення контролю над головними інституціями суб'єкта, що дозволяє прямо керувати процесом прийняття рішень.

Зазначені типи найчастіше реалізуються у трьох формах впливу: агресія – насильницьке нав'язування контролю, співпраця – контроль через зовнішню залежність або перспективні переваги, та маніпуляція – контроль через прийняття потрібних рішень «всередині» об'єкта.

Ініціювання геополітичного впливу передбачає застосування механізмів – системи дій спрямованих на досягнення потрібного для суб'єкта результату. Залежно від можливостей суб'єкта, типу і форми впливу найбільш поширеними є: мілітарні – застосування військових засобів: напад чи загроза нападу, обіцянка захисту чи пряма військова підтримка; економічні – посилення, або послаблення фінансової підтримки, обмеження доступу до ринку, підтримка конкурента; інформаційні – передбачають вплив на громадську думку населення

Мал. 1. Експериментальна методологічна схема геополітичного аналізу

Просторовим проявом механізмів геополітичного впливу між його учасниками є процеси – відносини співпраці або протистояння: війна – відкрите протистояння, поглинання – поступове встановлення залежності без вираженого протистояння, але з відчутними збитками для об'єкта; переговори – досягнення компромісних рішень, що дозволяють уникнути протистояння та є корисними для сторін, однак встановлюють залежність; інфільтрація – встановлення прихованого контролю над об'єктом

шляхом контролю громадської думки населення або керівної еліти.

Результатом процесів є просторовий контроль над об'єктами, що може бути відображений у геополітичній моделі явищами: окупації, анексії, союзного договору чи домовленості або зовнішнього контролю при якому об'єкт стає «маріонетковою країною».

Геополітичний аналіз впливу дозволяє визначити статус суб'єктів та об'єктів у структурі геополітичної моделі. Якщо такий вплив

прихований, то предмет інтересу, процеси та явища, що виникають в результаті, вказують на їх ініціатора.

У результаті одночасного впливу декількох суб'єктів на об'єкт чи декілька об'єктів виникає регіональна геополітична структура що функціонує та змінюється в часі. Для наочності її можна відобразити на карті як модель розподілу на центри (суб'єкти) та периферію (об'єкти). Глобальна модель є просторово-хронологічних зрізом глобальної геополітичної ситуації, що відображає головні геополітичні центри (суб'єкти) світу. (розрізняють монополярну, біполярну та поліполярну) [5].

Апробація схеми здійснена при вивченні ОК «Основи геополітики та географія зовнішньо-економічних зв'язків» (Тема 12. Методичні основи розкриття геополітичних явищ) здобувачами освіти ОП Середня освіта (Географія), магістерського рівня а також теми «Геополітична структура сучасного світу. Місце України на сучасній геополітичній карті світу» В 10-их класах Кам'янець-Подільського міського ліцею та Кам'янець-Подільського ліцею «Славутинка» Хмельницької обласної ради, у 2024р. відповідно до навчального планування.

Для аналізу було використано два приклади реальних подій: (Військовий парад у Північній Кореї, «Фінансова інвестиція Китаю для створення кар'єру видобутку будівельного каменю у Казахстані» та застосування ворожого наративу - «народ Донбасу»).

Військовий парад у КНДР. Є прихованим впливом – інтелектуального типу – у формі маніпуляції суспільними настроями (внутрішньої та зовнішньої) – що застосовується як інформаційно-мілітарний механізм – що стимулює процеси інфільтрації наративів про «реальну перманентну загрозу» для зовнішніх об'єктів та «віру в політичну могутність» для власного населення, а також може бути стимулом для проведення переговорів міжнародного рівня і, як наслідок, може проявитися у формуванні нових міжнародних домовленостей чи формуванні зовнішнього контролю над електратом.

Фінансова інвестиція Китаю для створення кар'єру видобутку будівельного каменю у Казахстані. Є прихованим впливом – інтелектуального типу – у формі міжнародної економічної співпраці – реалізується як економічний механізм іноземних інвестицій – яким передують процеси переговорів про умови інвестування, які згідно китайської стратегії надаються під привабливі відсотки, однак підрядниками виступають головно китайські компанії,

співробітники яких *інфільтруються* на територію країни реципієнта – як результат посилюється китайський вплив у регіоні, можливі *домовленості* про погашення кредиту за рахунок збільшення китайського контролю підприємства, чи *поглинанням* його.

Пропагандистський наратив - «народ Донбасу». Є прихованим впливом – м'якого типу – у формі маніпуляції поняттям «народний суверенітет» (Росія намагається позиціонувати «народ Донбасу» як окрему політичну спільноту з правом на самовизначення. Це є частиною ширшої стратегії, спрямованої на ослаблення України та порушення її територіальної цілісності. Концепція «народ Донбасу» таким чином протиставляється «українському народові» як цілісності, що підриває суверенітет України.) - реалізується як інформаційний механізм через засоби масової інформації повсюдно - через просування ідеї про особливий «народ Донбасу», Росія легітимізувала існування так званих «ЛНР» і «ДНР» як окремих утворень, тим самим фактично контролюючи регіон через місцеві проросійські сили що були *інфільтровані* заздалегідь. Ці утворення слугували інструментом для тиску на Україну та для встановлення проросійського впливу на її політику. Російський наратив розрахований на посилення розколу в українському суспільстві та створення внутрішніх конфліктів. Пропаганда ідеї про «особливий народ Донбасу» сприяла формуванню ідеї про те, що в Україні існує розділення на різні ідентичності, що можуть конфліктувати одна з одною. Це підриває українську єдність та ускладнює формування загальноукраїнської національної ідентичності. – у 2014 році з початку російської *військової агресії* на сході України значна частина Донецької та Луганської областей потрапили під *контроль* РФ, потім під їх *окупацію* та зрештою були *анексовані*.

Одержані освітні результати (Таблиця 1.) демонструють загальне, хоча і незначне підвищення ефективності у формуванні понять та уявлень, необхідних для розуміння просторових явищ геополітичної карти світу. Встановлення геополітичного інтересу при ідентифікації геополітичних суб'єктів та об'єктів також демонструє позитивний тренд, з додатковим ефектом здатності обґрунтування цілі суб'єкта («бажання контролювати видобуток ресурсів», «бажання контролювати настрої населення чи електорату»), на відміну від інтуїтивного вибору у класах де експеримент не здійснювався і здобувачі освіти називали лише загальні підстави прояву геополітичного інтересу («бажання завоювати сусідів», «бажання

володіти світом» тощо).

Суттєвими виявилися відмінності у сформованості навичок встановлення характеристик геополітичного впливу, що є провідною діяльнісною складовою освітнього процесу. Так здобувачі освіти контрольних класів могли визначати лише окремі ознаки впливу

(«військовий вплив», «пропаганда», «економічний вплив») тоді як учасники експериментальних класів чітко диференціювали прямий та прихований вплив, його тип механізми та процеси. Труднощі в контрольних класах виникали з ідентифікацією явищ і форм.

Таблиця 1

Освітні результати застосування графічної схеми геополітичного аналізу при формуванні поняттєво-термінологічної системи «Геополітична карта світу»

Кількість учнів у класі.	Сформованість основних понять %	Володіння уявленнями %	Здатність встановлювати геополітичний інтерес %	Здатність встановлювати характеристики впливу %
Дослідні класи				
14	85,7	92,8	78,5	61,2
18	88,8	88,8	72,2	61,1
22	86,3	90,9	72,7	63,6
Контрольні класи				
15	73,3	80,1	66,6	33,3
17	76,4	82,3	64,7	35,2
23	69,5	78,2	65,2	26,1

Досвід використання експериментальної схеми аналізу геополітичного впливу під час вивчення ОК «Основи геополітики та географія зовнішньо-економічних зв'язків» (Тема 12. Методичні основи розкриття геополітичних явищ) здобувачами освіти ОП Середня освіта (Географія), магістерського рівня показує її результативність: для підсумкової систематизації поняттєво-термінологічної системи «геополітична карта світу»; для практичного аналізу об'єктно-суб'єктних взаємозалежностей компонентів геополітичної карти; а також як засобу розв'язання дидактичних задач у практичній і фаховій діяльності. Такий висновок випливає із позитивних результатів діагностики сформованих знань, умінь і навичок у здобувачів освіти із зазначеної теми. Окремі труднощі виникли при встановленні типу геополітичного впливу при розгляді нарративу «народ Донбасу» при віднесенні його до жорсткого, м'якого чи інтелектуального, оскільки він проявлявся в усіх зазначених у схемі формах.

Оцінка та обговорення методичної ефективності запропонованого підходу геополітичного аналізу на базі авторської схеми здійснені під час науково-методичного семінару «Методичні аспекти впровадження діяльнісного підходу в систему природничої освіти закладів освіти» 25.09.2024 на базі кафедри географії спільно з представниками Управління освіти і науки Кам'янець-Подільської міської ради та Чемеровецької територіальної громади. Було

сформульовано рекомендацію про включення «інтелектуального» типу впливу до складу «м'якого» та необхідність встановлення ієрархічного підпорядкування характеристик («прямий», «прихований»), а також розглянути доцільність використання терміну «Явний вплив» замість прямої оскільки він є кращим семантичним відповідником у даному контексті. Враховуючи зазначені результати та зауваження було прийнято рішення про удосконалення схеми, оптимізацію методики її застосування, зокрема на базі ГІС-технологій [7] та додаткове експериментальне впровадження в 2024-2025 навчальному році.

Висновки та перспективи використання результатів дослідження. Застосування візуальної структуризації категоріальної системи «Геополітична карта світу» засобами інфографіки з використанням авторської схеми геополітичного аналізу доводить їх ефективність, оскільки перевірка на практиці продемонструвала позитивні результати у засвоєнні здобувачами освіти базових понять та уявлень, а також їх систематизації. Головним досягненням є забезпечення діяльнісного освітнього підходу шляхом використання методу просторово-структурного аналізу геополітичного впливу, на базі авторської схеми, для визначення суб'єктів та об'єктів політичної карти. Доопрацювання (спрощення) потребує компонентна структура схеми аналізу та пошук ефективних методичних прийомів її універсального засто-

сування.

Література:

1. Вегеш М. Поняття геополітики, її методи і функції. Політична наука : навч.-метод. посіб. за ред. проф. М. М. Вегеша; відп. за вип. М. Токар; ДВНЗ "Ужгор. нац. ун-т", Каф. політології. Ужгород : Говерла, 2009. С. 233-239. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/32232> (дата звернення 11.11.2024)
2. Геополітика в постагах і термінах: підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія». М. Вегеш, М. Палінчак, В. Петрінко. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 786 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/31364/1/> (дата звернення 11.11.2024)
3. Данильченко О.С., Ткаченко Н.М.. Використання інноваційних методичних прийомів на уроках географії. Наукові записки Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка Географічні науки. Випуск 8. 2016 р. – 219с. URL: https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/GN_8_2017.pdf#page=195 (дата звернення 11.11.2024)
4. Державний стандарт базової середньої освіти. МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standartbazovoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення 11.11.2024)
5. Дроздов О. Проблема типологізації уявлень про геополітичну реальність. Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави. - 2012. - Вип. 13. С. 31-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppr_2012_13_6 (дата звернення 11.11.2024)
6. Єрґін Д. Нова карта світу. Енергетика, клімат, конфлікти / пер. з англ. Остап Гладкий. Київ : Лабораторія, 2022. 488 с.
7. Кривошеї В., Ковальчук М. Ефективності застосування інноваційних методів та ГІС-технологій на уроках географії в закладі середньої загальної освіти в умовах інтегрованого навчання. Universum, Листопад 2023, 2, С. 173–186. URL: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/508>. (дата звернення 11.11.2024)
8. Мельник І. Г., Харченко Л. А. Потенціал курсу географії 10 класу у формуванні культурної компетентності учнів Природничі науки: проекти, дослідження, перспективи: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»; укладачі: Мацай Н. Ю., Кирпичова І. В., Березенко К. С. – К.: «Талком», 2022. – 176 с. URL: https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9537/fpn_zb_mater_3michn_konf2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=164 (дата звернення 11.11.2024)
9. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. МОН України. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf>. (дата звернення 11.11.2024)

References:

1. Vehesh M. Poniattia heopolityky, yii metody i funksii. Politychna nauka : navch.-metod. posib. za red. prof. M. M. Vehesha; vidp. za vyp. M. Tokar; DVNZ "Uzhhor. nats. un-t", Kaf. politolohii. Uzhhorod : Hoverla, 2009. S. 233-239. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/32232> (data zvernennia 11.11.2024)
2. Heopolityka v postyagakh i terminakh: pidruchnyk dlia studentiv i aspirantiv spetsialnosti «Politolohiia». M. Vehesh, M. Palinchak, V. Petrisko. Uzhhorod: Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2020. 786 s. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/31364/1/> (data zvernennia 11.11.2024)
3. Danylchenko O.S., Tkachenko N.M.. Vykorystannia innovatsiinykh metodychnykh pryimov na urokakh heohrafii. Naukovi zapysky Sums'koho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni A.S.Makarenka Heohrafichni nauky. Vypusk 8. 2016 r. 219s. URL: https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/GN_8_2017.pdf#page=195 (data zvernennia 11.11.2024)
4. Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity. MON Ukrainy. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standartbazovoyi-serednoyi-osviti> (data zvernennia 11.11.2024)
5. Drozdov O. Problema typolohizatsii uiavlenn pro heopolitychnu realnist. Problemy politychnoi psykholohii ta yii rol u stanovlenni hromadianyna Ukrainskoi derzhavy. 2012. Vyp. 13. - S. 31-41. -URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppr_2012_13_6 (data zvernennia 11.11.2024)
6. Yerhin D. Nova karta svitu. Enerhetyka, klimat, konflikty / per. z anh. Ostap Hladkyi. Kyiv : Laboratoriia, 2022. 488 s.
7. Kryvoshei V., Kovalchuk M. Efektyvnosti zastosuvannia innovatsiinykh metodiv ta HIS-tekhnohii na urokakh heohrafii v zakladi serednoi zahalnoi osvity v umovakh intehrovanooho navchannia. Universum, Lystopad 2023, 2, 2023. S. 173–186. URL: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/508> (data zvernennia 11.11.2024)
8. Melnyk I. H., Kharchenko L. A. Potensial kursu heohrafii 10 klasu u formuvanni kulturnoi kompetentnosti uchniv Pryrodnychi nauky: proiekt, doslidzhennia, perspektyvy: materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. DZ «Luhanskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka»; ukladachi: Matsai N. Yu., Kyrpychova I. V., Berezenko K. S. – K.: «Talkom», 2022. – 176 s. URL: https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9537/fpn_zb_mater_3michn_konf2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=164 (data zvernennia 11.11.2024)
9. Nova ukrainska shkola: kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly. MON Ukrainy. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf>. (data zvernennia 11.11.2024)

Abstract:

Ihor KASIIANYK, Borys MATVIYCHUK, Lyubov KASIIANYK, Tetyana MATVIYCHUK, Olga SHYNKARCHUK. METHODOLOGICAL SCHEME OF GEOPOLITICAL ANALYSIS IN THE FORMATION OF THE CONCEPTUAL AND TERMINOLOGICAL SYSTEM "GEOPOLITICAL MAP OF THE WORLD"

The publication reveals the practical results of applying the author's scheme of geopolitical analysis of the components of the geopolitical map of the world when studying relevant topics or thematic sections in educational institutions. The effectiveness of the application of the used scheme in the formation of a conceptual and terminological system as a system of a component activity approach in the educational process has been proven. Indicated shortcomings and prospects for further research.

Understanding the leading trends in contemporary international relations, the directions of globalization, regional processes, and Ukraine's role in this system requires familiarity with geopolitical phenomena, particularly approaches to

their interpretation. In conditions of full-scale war, students' need for an objective assessment of socio-geographic events and for establishing their cause-and-effect relationships highlights the priority of studying the mechanisms and forms of geopolitical processes. The implementation of an activity-based approach as a leading educational model requires the search for effective technologies to develop competencies in understanding geopolitical phenomena and processes, as well as skills for analyzing the factors influencing them and evaluating actual or prospective outcomes.

For effective organization of the educational process, it is essential to focus on the main content components, classifying them into categories of concepts, representations, and facts. This approach allows for the identification of effective methods and techniques for developing these components. The "visual structuring" technique is the most effective educational format for this purpose.

The author's approach to the problem of visualizing the conceptual and terminological system of the "geopolitical map of the world" is based on revealing the interconnections between its main components (geopolitical objects and subjects), where geopolitical influence is the defining element, while the regional geopolitical situation or a global geopolitical model represents their cumulative outcome. This approach allows for emphasis on the key components and spatial phenomena of the geopolitical map of the world, which are visually represented in the structure of a geopolitical model and are formed as concepts within educational activities. Meanwhile, the types, forms, mechanisms, and processes arising from the realization of geopolitical influence between components are considered factors in the development of the geopolitical situation and are formed at the level of representations. Facts are specific events that arise from the manifestation of geopolitical influence and lead to the spatial expression of geopolitical phenomena.

The application of visual structuring to the categorical system of the "Geopolitical Map of the World" using infographics and an author's scheme for geopolitical analysis demonstrates its effectiveness, as practical testing has shown positive results in students' mastery of basic concepts and representations, as well as in their systematization. The main achievement is the support of an activity-based educational approach through the use of spatial-structural analysis of geopolitical influence, based on the author's scheme, to identify the subjects and objects of the political map. The component structure of the analysis scheme requires refinement (simplification) and the search for effective methodological techniques for its universal application.

Key words: geopolitical world map, geopolitical influence.

Надійшла 22.10.2024р.